

3.2.2017

EOAK/5242/2016

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijä Riikka Jackson

ASIAKASSUUNNITELMAN MERKITYS LASTENSUOJELUSSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kantelussaan Helsingin sosiaali- ja terveysviraston viranhaltijoiden menettelyä hänen lapsensa asiakassuunnitelman laatimisessa. Kantelun mukaan lastensuojelu on laiminlyönyt asiakassuunnitelman tarkastamisvelvollisuuden ja vastannut kysyttäessä asiasta, ettei heillä ole aikaa tarkistaa suunnitelmaan kirjattuja tietoja. Lisäksi asiakassuunnitelmaan on merkitty paikkansa pitämättömiä asioita. Kantelun mukaan lastensuojelu ei ole menetellyt asiakassuunnitelman tarkastamisessa lastensuojelulain 30 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla.

- - -

3 RATKAISU

Lastensuojelulain 30 §:n mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan taikka lapselle läheisen henkilön sekä lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa.

Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa asiakassuunnitelmassa asetetut tavoitteet pyritään toteuttamaan.

Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palveluiden sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Huostaanotettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan on kirjattava edellä sanotun lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Suunnitelmaan on myös kirjattava, miten lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa toteutetaan ja miten samalla otetaan lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Asiakassuunnitelman yhtenä tarkoituksena on suunnitella tarpeenmukaista palveluiden järjestämistä lapselle sekä hänen vanhemmalleen. Asiakassuunnitelman tarkoituksena on arvioida lapsen ja hänen perheensä tilannetta sekä niitä olosuhteita ja asioita, joihin sosiaalityöntekijän avulla pyritään vaikuttamaan. Asiakassuunnitelmassa tulisi määritellä se, missä ajassa ja miten suunnitellut palvelut ja tukitoimet vanhemmalle ja lapselle on

toteutettavissa, miten suunnitelman toteutusta voidaan seurata sekä miten ja milloin suunnitelma tulee tarkistaa.

Erityisesti lapselle tehtävässä asiakassuunnitelmassa on arvioitava huostaanoton ja sijaishuollon tarkoitusta ja lapsen erityisen tuen tarpeita. Asiakassuunnitelman yhtenä tarkoituksena on tukea ja edistää viranomaisille kuuluvan perheen jälleenyhdistämistavoitteen saavuttamista.

Asiakassuunnitelman avulla lapsi ja hänen vanhempansa sekä muut asiaan osalliset voivat osallistua lapsen ja tarvittaessa myös oman sosiaalihuoltonsa järjestämiseen siten, kuin sosiaalihuollon asiakaslain 8 §:ssä on säädetty. Säännöksen mukaan asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palveluiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä. Sosiaalihuollon asiakaslaisissa on vielä korostettu, että asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu.

Asiakassuunnitelman tavoitteiden saavuttamisen yhtenä edellytyksenä on, että asiakassuunnitelma voitaisiin laatia yhdessä viranomaisen ja sosiaalihuollon asiakkaan ja tarvittaessa muiden asiaan osallisten kanssa. Tämä ei tarkoita sitä, että viranomaisen ja asiakkaan tulisi olla aina samaa mieltä sosiaalihuollon asiakkaan tuen tarpeesta ja siitä, millaisia palveluja ja tukitoimia asiassa tulisi järjestää. Tällaisessa tilanteessa asiakkaan kannalta oleellista on se, että erimielisyystilanteessa asiakkaan oma käsitys palveluiden tarpeesta tai siitä, millaisia palveluita ja erityistä tukea on järjestettävissä, kirjataan asiakassuunnitelmaan.

Erillisestä lapsen vanhemmille tehtävästä asiakassuunnitelmasta on säädetty niin sosiaalihuoltolaissa kuin lastensuojelulaissakin. Sijaishuollossa ja muutenkin lastensuojelutyössä tulisi säännönmukaisesti laatia vanhemmille vanhemmuutta tukeva asiakassuunnitelma.

Kantelussa ei tarkemmin yksilöity sitä, millä tavalla asiakassuunnitelman katsottiin olevan lastensuojelulain 30 §:n vaatimuksista poikkeava. Kuitenkin Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden lausuntoon liitetystä asiakassuunnitelmasta ilmenee, että niissä ei ole kaikilta osin otettu huomioon edellä selostettuja vaatimuksia asiakassuunnitelmaan sisällytettävistä seikoista.

Asiakassuunnitelmiin ei ensinnäkään ole kirjattu tarkemmin niitä olosuhteita ja asioita, joihin pyritään vaikuttamaan, tai mitkä ovat lapsen ja perheen tuen tarpeet ja ne palvelut tai muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan. Asiakassuunnitelmista ei myöskään käy ilmi, mikä on lapsen sijaishuollon tarkoitus ja mitkä ovat sen tavoitteet, eikä erityisen tuen ja avun järjestämisestä lapselle ja hänen perheelleen mainita suunnitelmissa mitään. Perheen jälleenyhdistämistä koskevan tavoitteen huomioon ottamisesta ei siitäkään löydy mainintaa asiakassuunnitelmista.

Lapsen asiakassuunnitelmaa on kuitenkin tarkistettu ja päivitetty kaksi kertaa vuodessa, ja asiassa on järjestetty neuvottelut, joihin kantelija on osallistunut. Asiakassuunnitelmassa on myös sovittu asianmukaisesti huostaanotetun lapsen ja vanhempien yhteydenpidosta. Tavoitteeksi asiakassuunnitelmaan on kirjattu, että lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan ikätason mukaisesti. Tavoite-kohdassa ei ole kuitenkaan yksilöity keinoja tai aikataulua tavoitteen toteuttamiselle.

Totean, että lapselle on laadittu lastensuojelulain mukainen asiakassuunnitelma ja sitä on lain edellyttämällä tavalla päivitetty. Asiakassuunnitelman tulisi mielestäni kuitenkin kattavammin kuvata lapsen tilannetta ja siitä tulisi ilmetä edellä mainitut seikat. Kiinnitän Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden huomiota edellä mainittuun.

4 TOIMENPITEET

Kiinnitän Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden huomiota edellä asiakassuunnitelman sisällöstä sanottuun.